

REMISSYTTRANDE

Datum

2025-05-13

Dnr

2025/1347

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Domstolsverkets promemoria En effektivare tvistemålshandläggning (Departementets diarienummer Ju2025/00343)

Övergripande synpunkter

I promemorian föreslås förändringar av vissa centrala delar av tvistemålshandläggningen vid de allmänna domstolarna. Promemorian har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av ordinarie domare vid de allmänna domstolarna.

I ett tidigare remissyttrande över en promemoria som lämnats av arbetsgruppen framförde Justitiekanslern att förslagen inte beretts på det sätt som processrättsliga frågor av dylikt slag kräver. Justitiekanslern konstaterade då bl.a. att förslagen var av stor betydelse för flera grupper som förekommer i domstolarna men att några representanter för dessa inte synes ha deltagit i arbetsgruppens arbete, samt att eventuella nackdelar med förslagen inte blivit tillräckligt belysta (se Justitiekanslerns yttrande över Domstolsverkets promemoria *Några processrättsliga reformer i allmän domstol*, dnr Ju 2023/01245). Flera andra remissinstanser, bl.a. Svea hovrätt, Riksdagens ombudsmän och Sveriges advokatsamfund, lämnade liknande synpunkter på promemorian.

Enligt Justitiekanslern gör sig dessa synpunkter gällande även avseende nu aktuell promemoria, även om förslagen är något färre i antal och underlaget något fylligare. Redan av dessa skäl saknas det möjlighet för Justitiekanslern att tillstyrka förslagen. I ljuset av dessa uttalanden lämnar Justitiekanslern följande synpunkter på förslagen i sak.

Om förslaget om en ny tredskodomssanktion

En tredskodom medför i regel allvarliga konsekvenser för den part som tredskodomen meddelas mot, särskilt som den inte kan överklagas utan måste angripas genom återvinning. Om tredskodom därefter meddelas på nytt mot parten kan domen över huvud taget inte angripas. Enligt Justitiekanslern vore det därför av värde med en utförligare analys av tredskodomsinstitutets syfte och funktion samt vilka följder förslaget om en ny tredskodomssanktion kan komma att medföra för parterna. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att det tilltänkta tillämpningsområdet framstår som relativt stort och att parter i mindre tvistemål ofta saknar juridiskt ombud.

I den fortsatta beredningen bör det även göras en bredare genomgång av vilka andra verktyg domstolarna redan har för att komma till rätta med obstruerande parter, och hur förslaget förhåller sig till dessa. Det kan här noteras att t.ex. bestämmelsen om s.k. hård stupstock i 42 kap. 15 § rättegångsbalken inte omnämns i promemorian.

Om förslaget att låta parterna ansvara för att förhörspersoner ska inställa sig till rätten

Det kan inledningsvis ifrågasättas hur stort behovet av den föreslagna ändringen är. Arbetsgruppen har i denna del hänvisat till en enkätundersökning som gjordes för ett par år sedan. Det kan konstateras att enkäten endast riktats mot en begränsad krets bestående i ordinarie domare och vissa andra anställda vid de allmänna domstolarna samt advokater som arbetar med dispositiva tvistemål. I brist på annat underlag utgår dock Justitiekanslern från det som framkommit i enkäten. Enligt den anser endast ca en tiondel av domarna och advokaterna att svårdelgivna förhörspersoner är ett vanligt problem vid handläggningen i tingsrätten.

Enligt Justitiekanslerns uppfattning är det vidare vanligt att parterna redan i dag sköter den praktiska hanteringen av delgivningen av förhörspersoner, åtminstone i mer omfattande eller komplexa mål, dvs. mål av den typ som arbetsgruppen kallar för ”substansmål”. Med undantag för vissa särskilda fall, som t.ex. när en svårdelgiven person befinner sig utomlands, framstår det därför som oklart om förslaget i denna del kommer att leda till ökad effektivitet eller medföra några större tids- eller resursbesparingar.

Vidare väcker förslaget om att en huvudförhandling inte ska ställas in, om en förhörsperson som parten ansvarar för inte har inställt sig, flera frågor som inte har diskuterats i promemorian. En vanlig situation är att en förhörsperson inte kan inställa sig på grund av t.ex. sjukdom. Om hindret uppkommer i ett sent skede kan det vara ogörligt för parten att hämta in utredning som gör det sannolikt att förhörspersonen har laga förfall. Trots det ska i en sådan situation huvudförhandlingen alltså inte ställas in enligt förslaget (jfr vad som gäller enligt 32 kap. 6 § rättegångsbalken för någon som underlåtit att inställa sig enligt rättens beslut). Likaså kan utan partens förskyllan en förhörsperson som tidigare har godtagit att medverka komma att ändra sig i ett sent skede och inte inställa sig, med följderna att personen inte hörs. För en part som deltar aktivt och lojalt i processen kan detta framstå som oskäligt. Promemorian diskuterar dock inte närmare dessa följder av förslaget eller de intresseavvägningar som ligger bakom förslaget.

Promemorian behandlar inte heller frågan om ett åberopande i hovrätten av en förhörsperson, som var åberopad i tingsrätten men inte kom att höras, utgör ny bevisning och under vilka förutsättningar ett sådant åberopande skulle tillåtas (se 50 kap. 25 § rättegångsbalken). Om åberopandet tillåts kan det leda till att prövningstillstånd beviljas i fler mål samt att hovrätten behöver hålla huvudförhandling och ta upp ny bevisning i fler fall. En sådan utveckling ligger inte i linje med tidigare ställningstaganden om att

tyngdpunkten i processen ska ligga i första instans och att hovrättens uppgift är överprövning (se t.ex. prop. 2015/16:39 s. 23 f.). Dessa frågor bör analyseras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förslaget innebär även ett avsteg från den nu gällande allmänna vittnesplikten i svensk rätt. Promemorian innehåller ingen diskussion av denna fråga eller vilka följder det kan leda till. Även denna aspekt bör därför uppmärksammas i den fortsatta beredningen av förslaget.

Ärendet har föredragits av Linus Ekström. I ärendets beredning har även byråchefen Anneli Skoglund deltagit.

Thomas Bull